

Vårt Land

Sara Jacobsen Høgestøl Sara.hogestol@vl.no

26. October 2024, 12:10

– Kritikk av Israel også kan krysse en grense

ANTISEMITTISME: Forsker Claudia Lenz advarer mot forenklinger og upresist språk i debatten om antisemittisme.

– Anklager om antisemittisme og referanser til holocaust brukes av den israelske staten for å delegitimere kritikk mot sin politikk og krigføring. Men det frifinner oss ikke fra å være bevisst på at visse former for kritikk av Israel faktisk krysser grensen mot antisemittisme, sier Claudia Lenz.

Lenz er professor ved MF vitenskapelige høyskole og forsker ved Holocaust-senteret i Oslo.

I et intervju i Vårt Land går forfatter og journalist Morten Strøksnes ut mot at anklager om antisemittisme blir brukt politisk av Israel for å oppnå støtte, og for å sverte kritikk av krigføringen i Gaza. Han er aktuell med boken Molok. Om en stor krig på et lite stykke land kalt Gaza (Oktober forlag)

Israel-kritikk og antisemittisme er ikke alltid to adskilte sfærer, vektlegger Lenz.

– Det er derfor språk og det å lytte til hverandre er så viktig. Ja, vi skal kunne kritisere krig og politikk – og ja, vi skal være oppmerksom på hvordan språket kan slå over i troper og forestilling.

To fallgruver

Lenz og HL-senteret gjennomførte i vinter i år en kartlegging som viste at antisemittiske holdninger økte etter flere år med nedgang. Den største endringen fant forskerne i indeksen som måler motvilje, det vil si negative følelser overfor jøder. 8,6 prosent uttrykte motvilje mot jøder, mot 4,7 prosent i 2022.

– Vi må ta dette på alvor og å spørre hvordan ordskiftet om Gaza-krigen kan bidra til at det blir en økt negativitet rettet mot det jødiske.

Lenz peker på at 51 prosent sier de ser en sammenheng mellom brutaliteten i Gaza og nazismen.

– For mange av de norske jødene er dette det verste de kan få rettet mot seg. Det kan oppleves som at eget traume er snudd mot dem. Da kan sammenligningen være problematisk, selv om det ikke er ment sånn.

Hun forteller at forskningen viser at sammenligning med holocaust og nazisme også kan resultere i forestillinger om at det som har skjedd historisk er jødenes egen skyld, og at de «misbruker holocaust»

– Sammenligningene tjener ikke den ryddige og opplyste samtalen. De kan også skape fordommer og negative holdninger som slår ut mot den jødiske minoriteten.

«Antisemittisme-kortet»

Lenz advarer mot forenklinger på begge sider av debatten: Både når antisemittisme brukes instrumentelt for å delegitimere Israel-kritikk, og når jøder beskyldes for å trekke «antisemittisme-kortet»

– Dersom vi får forestilling om at begrepet bare er instrumentelt, er det fare på ferde. For å trekke en parallell: I 2018 hadde vi en diskusjon om «22-juli-kortet». Mange ble veldig opprørte over beskyldningen, og med god grunn.

Strøksnes ber HL-senteret og andre som forsker på jødisk historie om å være forsiktig så de ikke blir del av et «kynisk spill» der antisemittisme-begrepet brukes politisk for å støtte Israel. Lenz svarer at noe av de viktigste forskere kan gjøre, er å bidra med nyansering og et presist språk.

– Vi må tåle kritikk av Israels politikk og krigføring og ikke kalle det antisemittisme, men også tåle virkelighetsbeskrivelser som anerkjenner jødernes traume og lidelse.

Hun advarer også mot hvordan den samlede fremstillingen av Israel kan slå over i et bilde av en nærmest «demonisk nasjon», som helt fra starten har hatt et ønske om å utsette andre.

– Selv om grusomhetene i Gaza ikke skal tones ned, må vi se opp for forklaringer som ikke tar høyde for kompleksiteten i dannelsen av Israel som stat.

Bibelske fallgruver

Claudia Lenz satt i utvalget som i år kom med en utredning om Den norske kirkes forhold til jødedom. En av anbefalingene som ble gitt, var å ikke bruke et bibelsk språk i omtale av jøder og jødedom.

– Når man bruker et gammeltestamentlig språk, er det lett å koble seg på gamle antijudaistiske forestillinger. I den kristne tradisjonen er det jødiske ladet med negative forestillinger, selv om det ikke var sånn opprinnelig. Mye av dette er så innarbeidet, at vi ikke er oppmerksom på det, sier hun.

Hun nevner ordspill som «øye for øye, tann for tann» eller «Guds utvalgte folk» som slike fallgruver.

Dermed risikerer også tittelen på Strøksnes bok, Molok, å vekke slike assosiasjoner, selv om det ikke er intendert, tror hun. Molok er en mytologisk skikkelse som nevnes i Det gamle testamente. Han knyttes til død og krevde menneskeoffer i form av barn. Jøder skulle ikke tilbe Molok. Hos Strøksnes er tittelen myntet på Israels statsminister Benjamin Netanyahu og hans fremferd i Gaza.

– Alt bibelsk som kan kobles til det jødiske, skal man være forsiktig med, sier Lenz.

Vi må spørre hvordan ordskiftet om Gaza-krigen kan bidra til at det blir en økt negativitet rettet mot det jødiske

U Alt bibelsk som kan kobles til det jødiske, skal man være forsiktig med